

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:

Tallinn, Pagarl tän. № 1, tuba 25-a
(Sõjaministeeriumi majas).
Awatud kella 8— $\frac{1}{2}$ 16.
Telefon 1-63 (Sõjawäe keskjaamast).

TELLIMISE HIND:

Aastas . . . . . Mk. 300
Poolesaastas . . . . . " 150
Weerandaastas . . . . . " 75
Üksiknummer 15 marka.

KUULUTUSTE HIND:

$\frac{1}{1}$	lehekülge	Mk 3600
$\frac{1}{2}$	"	" 1800
$\frac{1}{4}$	"	" 900
$\frac{1}{8}$	"	" 450
$\frac{1}{16}$	"	" 250

№ 19.

Laupäewal, 10. mail 1924.

VI aastakäik.

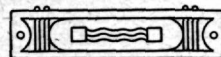
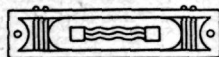
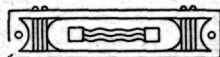
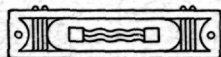
SISU:

Oskar Kurwits: I Eesti rügement. — J. J.: Salaluure arenemine ja tegewus ilmasõjas. — K. M.: Inglise ohwitser. — Wabadusristi kawalerid: Major F. Tõnso ja kapten J. Kurwits. — Sergei Leets: Jalgwäe relwistus väljamaal. — Tallinna garnisoni murdmaa jooks pühapäewal 4. mail 1924. — Ametlikud teated. — Väljamaa sõjawäed. — Küsimused ja kostused.

*Tallinna garnisoni murdmaa jooks
4. mail 1924.*

Noorem allohwitser Rebas (10. jalgwäe rüg.) jõuab esimesena kohale.

I. Eesti rügement.

(Tallinn 12. IV. 17 — Haapsalu 13. IV. 18).

(Järg).

Umbes samas toonis kirjutas ka enamlaste poolametlik häälkandja „Eesti Teataja“: „Kõik sõnumed sakslaste maaletulekust ja Risti poole edasilükkumisest on I. Eesti rügemendi mustasajalisest staabist välja tulnud. . . Ei ole kahtlust, et Eesti töörahwa walitsus selle nurjatuma prowokatsiooni wastu kõige armuheitmata waljusega peab välja astuma. Eesti töörahwas üle maa peab kõik jõu kokku wõtma, et niihästi seda Haapsalu mustasajalist kontrrewolutsiooni pesa, kui ka kõiki teisi sarnaseid pesasid, mis meile alaliseks ähwarduseks on, põhjani ära häwitada“. „Sotsialdemokraat“, ainukene mitteenamline ajaleht, mis teistsuguseid teateid awaldas, suluti.

Wähē weel sellest. I. Eesti rügemendi „kontrrewolutsionäride“, mitte aga sakslaste, wastu saadeti suure rutuga waleteadetest eksiteele wiidud, organiseerimata punakaart (umbes 500 meest), kellel 22. weebr. Riisiperes ja 23. weebr. Keilas sakslastega kokkupõrked olid, mis neile õnnelt lõppesid. Wiimases kohas oli ka ainuke suurem lahing mannermaa okupeerimisel. Punakaart põgenes suures korratuses Tallinna poole, kaotades surrutena 45 ja haawatutena 16 meest.

Juhid olid samal ajal aga kibedasti põgenemisetewalmistusega ja wäärtuste „ewakueerimisega“ ametis. Piiramisseisukord kuulutati Tallinnas 3 päewaks välja. Öösel ei tohtinud keegi, pääle nõukogude meeste, linnas liikuda. Laewadele hakati wedama igasugust warandust. Lahkusid ka juhid (Anwelt, Kingissepp, Pöögelmann j. t.), punakaarti ja teisi järelkäijaid päata jättes. Tekkis aluspind ka Tallinnas wõimu ülewõtmiseks Eesti rahwusliste elementide kätte, milleks põranda all tarwilikud ettewalmistustööd juba tehtud olid. Iseseiswuse wäljakuulutamise küsimuses oli seisukord samuti selgunud ning wõis järgneda lõpuakt — wäljakuulutamine.

Wahepäälne sündmustik kujunes järgmisena. Haapsalust jõudis Joh. Juhtund weduril Tallinna 2½ tunniga. Ei sõidetud mitte jaamani, waid astuti Ameerika tänawa ülesõidu kohal maha. Nagu pärast selgus, oli ettewaatus tarwilik. Tallinna kindluse täidesaatwa komitee — „armiskruri“ — mehed, kellel kahtlus südames, ootasidki jaamas. Ninapidi wedamisest aru saades, hakati rügemendilt seletust nõudma: ltn. O. Kur-

wits sai kolm kutset (mille toon järjest ähwardamaks muutus) aparaadi juure ilmutamiseks. Wastamist ei peetud enam tarwilikuks. J. Juhtundile tekitas raskusi ja wiitis hulk aega tarwiliste meeste ülesleidmine — elati ju põranda all. Lõpuks läks see siiski korda ja õhtu kell 6 tuli Estooniasse, haritlaste klubi ruumidesse, Maapäewa wanemate nõukogu kokku, kus J. Juhtund Saksa wägede mandrile tulekust ja I. Eesti rügemendi otsusest teatas. J. Wilmsi küsimusele: „kas I. E. rügement asja jõuga toetab?“ andis J. Juhtund, rügemendi wolitusel, jaatawa wastuse. Selle järele tehti otsuseks iseseiswus Haapsalu I. Eesti rügemendi kaitse all välja kuulutada. Ühtlasi loodi kolmeliikmeline Päästekomitee (K. Päts, J. Wilms, K. Konik).

Järgmisel päewal (21. weebr.) sõitsid Haapsalu sihis autoga teele K. Päts, J. Wilms, J. Juhtund ja Lääne Maakonnawalitsuse esimees A. Saar, „toitusasja korraldamise“ ettekäändel. Haapsaluni ei jõutud. Umbes 20 klm. siinpool saadi wastutulewatelt I. Eesti rügemendi sõduritelt teada, et sakslased juba hommikul linna wallanud. Jäi üle ainult tuldud teed tagasi pöörata. Ka Tartu sõit äpardus. Iseseiswuse manifest jõuti välja kuulutada Tallinnas alles 24. weebr., pärast seda kui sõjawäelaste ja „omakaitse“ poolt enamlaste wõim kukutatud. Pääle iseseiswuse manifesti ilmusid sel päewal weel kolm Päästekomitee päewakäsku.

Walitses ülew meelolu. Loodeti, et okkupeerijad Eestiga nüüd enam kui wõidetud maaga ümber ei käi, kuna rahwuswahelised määrused seda keelawad. Suurem hulk wiibis sakslaste maaletuleku kohta üldse weel täielikus teadmatuses. Kellelgi polnud kindlat aimu, mis Haapsalu pool tõepoolest sünnib, — kes säält tulewad, kas Saksa sõjawägi wõi I. Eesti rügement? Alles järgmine päew muretses kurwa selguse — Saksa wägede sissemarssimise näol.

Kõige esimesena tuli sakslastega kokku puutuda ja Eesti iseseiswust deklareerida enne selle wormilikku wäljakuulutamist — I. Eesti rügemendil.

20/21. weebruari öö möödus rügemendil Haapsalus pinewas meeelolu ja ärewas ootuses. Keegi ei suutnud magamise pääle mõeldagi. Tallinna sündmuste kohta walitses täielik teadmatuse, tehti mitmesuguseid oletusi. Tulipunktiks oli muidugi

Ratsawäe õppused.

1. — Hobuse rautamine.

küsimus: Kuidas on lugu iseseiswusega? Kas suudeti seda awalikult välja kuulutada wõi mitte? Wastus jäi leidmata.

Maapäewa wanematekogu kohalejõudmisse kadus lootus ning pidi tahes wõi tahtmata kohapäälseid lahendusteid leidma.

Järeldaaluks tuldi otsusele — igaks juhtumiseks siiski sakslaste ees esitada Eestit iseseiswa riigina ja I. Eesti rügementi selle erapooletu riigi wäeosana.

Saksa wäed jõudsid linna 21. weebruari hommikul kella 7—8 paiku Kõigepäält tulid rattasõitjad. Warsti jõudis kohale ja peatas „Petrogradi wõõrastemajas“ ka kolonni ülem major Steffens, pärastine Tartu kommandant.

Rügemendi ülem kolonel E. Põdder läks wastu ja seletas: Ta on wolitatud Saksa wäejuhatusel teatawaks tegema, et Eesti on ennast Wenemaast lahu lüües iseseiswaks wabariigiks kuulutanud. I. Eesti rügement, kui iseseiswa ja erapooletu riigi wäeosa, lahingutegewusest osa ei wõta, waid jääb erapooletuks ja ei sega end milleski Saksa-Wene wahelisse sõjategewusse, kuigi see neutraliteedi rikkumisena ka Eesti territooriumil peaks arenema, mille takistamiseks wäheste jõudude tõttu wõimalused puuduwad: Rügement nõuab et Eesti sõjawäeosade, eriti I. rügemendi,

tegewusse ei segataks ja et neile sõjariistad kätte jäetaks.

Major Steffens wastas, et ta tarwiliste wolituste puudusel wõib ainult sõjawäelistes küsimustes läbirääkimisi pidada ja otsusi teha, mitte aga poliitilistes. Ta awaldas nõusolekut, et I. Eesti rügemendile sõjariistad kätte jäetaks maal korra alalhoidmiseks, kui rügemendi ülem omalt poolt annab tagatise, et suudetakse hoiduda igasugusest waenulisest tegewusest Saksa wägede wastu. Läbirääkimiste tulemuseks oli leping, millele wastamisi major Steffens üheltpoolt ning kol. E. Põdder ja rügemendi pataljoniuülemad teiselt poolt alla kirjutasid. Leping walmistati kahes eksemplaaris, millest mõlemad pooled ühe eksemplaari said. Selle lepingu põhjal jäi I. Eesti rügement sõjariistu ja omandas õiguse maal korrakaitsemisel tegew olla, kohustus aga Saksa wägede wastu mingit sõjalist tegewust alustama.

Saksa wäejuhatus tegi rügemendile ettepaneku wõitlusest enamlaste wastu osa wõtta. Ei oldud muidugi nõus, kuna walitsuselt sellekohased direktiivid õeldi puuduwat.

Saksa wäed liikusid weel samal päewal Tallinna sihis edasi. Haapsalu jäi ainult kommandant wäiksearwulise komandoga.

Ratsawäe õppused.

2. — Hüpe.

1. Eesti rügement Saksa okkupatsiooni päewil.

(21. II. 18 — 13. IV. 18)

Sama päewa pärast lõunat käsutati rügement turuplatsile kokku. Kol. E. Pödder pidas kõne Eesti iseseiswusest ja lasi seda elada. Selle järel algas uus kibe korraldustöö.

Rügemendi ülema kolonel E. Pödderi ettepanekul tunnistasid sakslased kohapääl tsiwiil-wõimuna ja lubasid ametikohuste täitmisele asuda Kerenski walitsuse ajal walitud Haapsalu linna ja Lääne maakonnawalitsuse, kes enamlaste poolt tagandatud olid. Need asutused töötasid kõigis asjus kolonel Pödderiga käsikäes. Sakslased püsisid esialgul kaunis erapooletul seisukohal ja ei seganud end Eesti asjadesse. Wahekord oli selles mõttes wõrdlemisi korrektne. Nii wõis Lääne maakond ka okkupatsiooni algupäewil, kuni 1. Eesti rügemendi laialisaatmiseni, tunda wabamat õhkkonda ja elada oma-pärasemalt kui mujal.

1. E. rügemendil tuli wäiksel wiisil kolmatkordse formeerimisega tegemist teha, sest üks osa sõdurid, nagu ülal mainitud, lahkus sakslaste tuleku eel wäeosast. 21. weebruariks oli rügemendis 84 ohwitseri, 3 arsti, 5 ametnikku ja 703 sõdurit. Kolonel E. Pödder

andis käsu kõikide lahkunud ja puhkusel wiibiwate sõdurite wiibimata tagasiilmumise kohta. Käsu ja seisukorra selgumise mõju awaldus meeste juurewoolu näol üsna ruttu.

Riwis, kirjawahetuses ja asjaajamises hakati tarwitama senise Wene keele asemel Eesti keelt. Ka waremalt oli küll Eesti keele küsimus päewakorral olnud, kuid Wene diwiisidesse ja kõrgematesse üksustesse kuulumine oli suureks takistuseks kawatsuse teostamisele. Samuti wõeti tarwitusele eestikeelsed pitsatid kolme leopardi kujutusega

23. weebruaril ilmus rügemendi esimene päewakäsk (Viimane wenekeelne päewakäsk ilmus enne okkupatsiooni, 19. weebr.) Pataljonide ülemateks nimetati: 1. — al.-kapten H. Kurwits, 2. — al.-kapten A. Irw, 3. — kapten J. Puskar. Senised 1. pat. ülem al.-kapten P. Kann ja 3. pat. ülem al.-kapten H. Wahtramäe olid wahepääl nimetatud 3. ja 4. Eesti rügemendi ülemateks.

Maksma hakkas ka uus sõjawäeline kord ja kadusid rewolutsiooni päewade jäänused, mis ka 1. rügemendis omajagu halba mõju olid suutnud awaldada ja asjata palju energiat raisata. Wene sõjaministri Gutshkowi kurikuulsa „päewakäsu Nr. 1“ põhjal paratamatuks saanud komiteede ja kommissari instiituudi päewad olid loetud. Sisekorra alal tuli suuresti arwestada ka sakslaste soowide ja nõuetega, kes näisid kaitwat, et ehk 1. E. rügement kuidagi wiisi demoraliseerunud Wene wäeosade ilmet wõib awaldada ja seega nende sõduritele wast halwaks, kuid siiski ahwatlewaks eeskujuks olla.

26. weebruaril awaldati päewakäsus: „Saksa wägede ülemjuhataja andis teada, et Saksa walitsus ei pea mitte sõda Eesti rahwaga, waid praeguse Wene walitsusega, ja Eesti maale sisse tulles tahawad sakslased ainult korda jalale seada, kusjuures 1. Eesti rügement täiesti erapooletu on ja seepärast Saksa ülemjuhataja poolt mitte

3. — Ratsawägi jalgwäge suuskadel edasi toimetamas.

sõjawangi ei ole wõetud, waid talle wõimalus on antud maal ja linnas sõjariistus korda pidada, tingimisel, et rügemendis täielik sõjawäeline kord maksma pannakse, nagu see teistes haritud riikides praegu maksew on.

Seepärast on kõik Eesti sõdurid kohustatud:

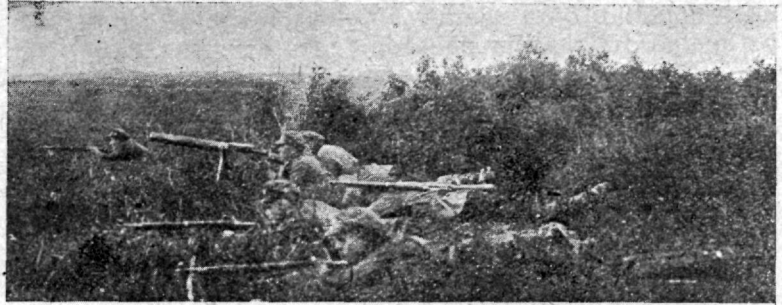
1) kell 9 õhtul kasarmus olema ja sääl öösiti magama. Kasarmust pääle kella 9 wõib lahkuda ainult roodu komanderi kirjäliku lubaga;

2) kõiki ülemaid ja wane- maid terwitama, ühetaoliselt, niihästi ohwit- sere kui ka alamohwitseri. Selle pääle waata- mata peawad Eesti soldatid Saksa ohwitseri terwitama ja Saksa soldatid Eesti ohwitse- re. Kes seda mitte ei tee, niisama ka ülemad ja wanemad, kes terwitamist wastu ei wõta — wõetakse wastutusele;

3) roodudes ja komandodes sõjawäe- listest õppustest osa wõtma — äripäewa- del enne lõunat kell 9—11 ja pääle lõunat kella 3-4, kuni õppuse tabeli wäljatõõta- miseni — pataljonide komanderide juha- tusel”.

1 E. rügemendi eeskujul suudeti ka Tallinnas Eesti wäeosade allesjäämiseks reaalseid tagajärgi saawutada. Juba 28. weeb- ruaril wõis ilmuda Eesti sõjawäe ülema kind- ralstaabi kolonel A. Larka allkirjaga „päe- wakäsk kõigile Eesti sõjawäelastele“, mis sellele ajajärgule iseloomustawalt algab: „Tema Eksellentsi kindral-leitnant waba- herra von Seckendorffi käsul kästakse“. Päewakäsk puudutas Eesti sõjawäelaste sunduslist registreerimise korda Tallinnas ja Harju maakonnas.

Ratsawäe õppused.

4. — Ratsawäe kergekuulipildujate jagu.

1. märtsil ilmus Saksa Põhja korpuse ülema päewakäsk Nr. 120/ep:

„Mina käsen: 1) Eesti diwiis seatagu uuesti kokku. Rügementide kokkusead- mise lõpulewimisest minule teatada. Sõ- jawäelasi tuleb Tallinnas asetada kasarmu- tesse wäljaspool linna 2) Eesti diwiisi sõjawäe osades teeniwatele sõjawäelastele jäetakse sõjariistad kätte. Padrunid tuleb ajutiselt ära wõtta. 3) Eesti sõjawäe osad seadku sõjakohtud sisse käskude mitte- täitmise ja kuridegude trahwimiseks. 4) Di- wiisi walitsus registreerib kõik ohwitserid, alam-ohwitserid ja solda'id ja annab tun- nistused wälja, milles tähendatud on: 1) nimi, 2) teenistuse aste, 3) sõjawäe jagu (rügement, kompanii jne.).

Kindral-leitnant wabaherra von Secken- dorff.“

Nendele korraldustele wõis järgneda Eesti sõjawäe ülema kindralstaabi kolonel A. Larka „Päewakäsk Nr. 1 Eesti diwiisile“—

„§ 1. Eesti diwiisi formeerimisel on ots- tarbeks kodumaa korra, rahuliku oleku ja rahwa waranduse kaitsmisel abiks olla.

Tähendus: Jutud, et Eesti diwiis Prantsuse wõi mujale wäerinnale saade- takse, on wale ja prowo- katsioon.

§ 2. Eesti sõjawäelased, kes mitte Eesti diwiisis ei teeni, peawad 3 päewa jooksul pääle ülesandmist Eesti Sõjawäelaste Regist- reerimise Büroos — sõja- wäelase mundri maha panema.

§ 3. kõikidel soldatidel, kes diwiisis teeniwad ja mitte wahikorral ja ameti-

5. — Raskekuulipildujate jagu.

täitmisel ei ole, keelan kasarmust lahkuda õhtul kella 9 alates kuni kella 6 hommikul. Täendus: Iseäralistel juhtumistel wõiwad soldatid oma ülema kirjaliku loaga ka keelatud ajal wälja pääseda."

§ 4 „Eesti diwiisi kodukord“ käsitab pikemalt Eesti sõjawäe sisemist korda:

terwitamist, läbikäimist, riietamist, ülemate ja ahlwate kohuseid jne. Selle juure kuulub ka „seletus päewakäsure Nr. 1“, mis säälsamas awaldatud ja lähemalt motiive põhjendab. (Järgneb).

Oskar Kurwits.

Salaluure arenemine ja tema tegewus ilmasõjas.

Juba wanal ajal sõdades tarwitatud ja uuemal ajal, iseäranis sakslastel (Saksa-Prantsuse sõjas), kawakindlaks alaliseks organisatsiooniks wäljaarenenud luuramise wiis, mis kannab nime „salaluure“ ehk „spionaash“, edenes jõudsasti XX aastaja algul, kasutades ära möödaläinud sõdade kogemusi. Sakslased olid endid meistritena selles näidanud 1870—71 aasta sõjas. Jaapanlased olid wäärilised õpilased oma õpetajatele sakslastele, nagu nad seda üles näitasid 1904—1905 a. sõjas.

Wenemaa, kes möödaläinud Wene-Jaapani sõjas salaluures wäga nõrgana esines, püüdis ka sellel alal ennast täiendada. Prantsusmaa, kes 1870—71 a. sõjas, Saksamaaga wõrreldes, salaluure korraldamises alles lapsekingades wiibis, töötas, selles sõjas saadud kibeda õpetuse tõttu, pärast sõda kawakindlalt edasi, et oma wõistlejale Saksamaale järele ehk koguni temast ette jõuda. Inglismaa, kelle salaluure organiseerimisest niisugune meister, nagu kindral Baden Powell, osa oli wõtnud, ei jäänud oma naabritest Prantsusest ja Saksamaast sugugi maha. Kes nendest kolmest, s. o. Saksa-, Inglis- ja Prantsusmaast, salaluure organiseerimise poolest ilmasõja algul esimesel kohal seisis, ei ole weel kindlaks tehtud, ehk selle üle küll juba palju waieldud on.

Inglise kindral Mac-Donoph ütleb, et üks sakslaste kaotuste põhjustest möödaläinud ilmasõjas oli just nende halwasti korraldud salaluure. Selle wastu jälle waidleb Saksa kindral von Kuhl, toonitades, et Saksa kindralstaabil olid täielikult teada kõik inglaste liikumised ja kawatsused.

Kui nüüd seda arwesse wõtta, missuguse saladusega üldse salaluure teenistus kaetud on, siis ei ole selles asjas wististi iialgi selgust loota.

Ilmasõda aga, milles agentuurluure kolossaalselt arenes, jättis enesest järele terve inim põlwe spioone. Need wiimased jätkawad ka praegu oma lõhkumise-

tööd; seepärast on salaluure organiseerimise ja tema tegutsemise õppimisel ilmasõja kestwusel iseäraline tähtsus.

Ilmasõda, oma pikal kestwusel, tõi salaluurele uusi nõudeid päewawalgele, mida tema senine organisatsioon mitte täita ei suutnud. Kõigepäält selgus, et salaluure wõrk peab juba rahuajal õige laialdast waenlase maa ala katma. Kui salaluure wõrk ainult piiriäärses raioonis loodud, siis wõib ette tulla, et wastase taganemisega oma riigi sügawusse pääletungija wastase piirkonnas ja tagaselja ilma salaluure wõrguta jääb.

Waatamata selle pääle, et Saksa salaluure küllalt kawakindlalt ette walmistud oli, oli temal siiski see wiga, et ta residentid ei ulatanud küllalt waenlase maa südamesse. Saksamaa lõi oma agentuurluure wastawalt oma strateegiale, ette rehkendades, et tema rohkearwulised residentid saawad teed walgustama kuni nende piikondadeni, kus tema kawatses oma waenlase elawat jõudu purustada ja seega sõda lõpetada oma kasuks. Kuid frondile seisma jäämisega selgus, et maaala, kuhu oli loodud agentide wõrk, Saksa armeel läbi oli käidud ja see wõrk selle tõttu oma loomulikku surma oli surnud. Nõnda sündis Saksa salaluure wõrguga Wenemaal, nõnda ka Prantsusmaal. Ja Saksamaa jäi peaaegu ilma agentide aparaadita waenlase seljataguses.

Ilmasõda näitas, et ei ole küllalt agentide arwust, waid on tarwis suurt rõhku panna nende osawuse ja wilumuse pääle.

Saksa ennesõjaaegne süsteem oli rajatud massilise residentuuri istutamise pääle, mille ülesandeks oli pääasjalikult passiwne waatlemine. Residentide osawuse pääle pandi wähe rõhku ja sellest tuli, et suurem osa nendest juba sõjaalgul waenlase kaitseluure poolt kahjutaks tehti. Nad ei mõistnud küllalt oma tegewust maskeerida.

Ilmasõda oma mitmemiljoniliste armee- de, suurte wõitluswäljade ja uute wõitlus- wiisidega tarwitas suurt ja mitmekesiselt ette- walmistatud agentide tagawara. Tehnika ja keemia laialdane arenemine nõudis agent- tidelt suuri eelteadmisi, et tungida tehaste saladusse. Sellest järgnes see asjaolu, et puhtsõjaliste küsimuste üle, mida waen- lane ei saanud täitsa warjata, saadi rahul- dawad teated. Raskem oli tehniliste küsi- muste pääle waenlase juures wastust saada. Need nõudsid luurajate käest suurt asja- tundmist tehnika alal, ainult siis wõisid nad otstarbekohased olla.

Nii näituseks oli sakslastele liitlaste tankide massiline ülesastumine täitsa ül- latuseks. Neil puudusid ka täielikud tea- ted wastaste õhujõu ja suurtükiwäe kohta. Samuti tuli ka liitlastele sakslaste gaaside tarwitamine ootamata. Ei läinud korda sõjaajal seda hääks teha, mis rahuajal tegemata oli jäänud salaluure wäljaõpetami- ses tehniliste küsimuste suhtes.

Selgus, et riikide majanduslisel küljel oli sõja edasipidamise kohta ülisuur täht- sus. Mida rohkem sõda edasi kestis, seda rohkem laienes salaluure teenistus ka wastase majanduslise seisukorra selgitamise pääle. Salaluure laienemine puhtmajandus- liste küsimuste pääle nõudis aga agent- tidelt wastawat majanduslist ettewalmistust. Agendid pidid selle eest hoolitsema, et riik oleks õiges teadmises wastase majandus- lise seisukorra üle ja wõiks sellest wäl- jamannes abinõusid tarwitusele wõtta oma majanduse tõstmiseks, et wastasest selles mitte maha jääda.

Kõik, mis enne sõda majanduslise luure korraldamiseks oli tehtud, oli liiga wähe hiigla sõjale. Sõjaajal tuli salaluure apa- raat majandusliste küsimuste selgitamiseks täiesti uuesti luua ja selleks ette walmistada wastaw agentide tagawara. Sõjaliselt ka- watsetud ja juhitud salaluureteenistus oli ainult erakordsetel juhtumistel majandus- liste küsimuste selgitamiseks kohane. Siin peab otse imestama selle majanduslise heroismi üle, mida üles näitas Saksamaa ilmasõjas. Tema mõistis liitlaste suurte ja laialdaste majandusliste ressurside wastu omalt poolt panna imestamiswäärilise majanduslise organiseerimise, kawakindluse ja eneseohwerdamise.

See oli tõesti suur töö, mida salaluurel, iseäranis Saksa omal, teha tuli, et oma riigile tarwilised teated wastaste majandus- lise seisukorra üle muretseda.

Küll kasutas Saksamaa juba enne sõda ära, oma majanduslise residentuuri istuta-

miseks, oma laialdased finansilised ja tööstuslised sidemed Wenemaal, Prantsus- maal, Inglismaal ja Ameerikas. Kõikides nendes maades istutas Saksa kapitaal oma juured sügawalt pinnasse; ta omas terwe rea panke ja tehaseid. Need pidid olema temale agentuurwõrguks sõja pu- hul. Kuid asi läks aga teisiti: wabrikud ja tehased, mis olid sakslaste omad, sek- westreeriti ja nende omanikud kas sa- deti maalt wälja, ehk paigutati kontsent- ratsioonlaagritesse. Tuli luua majandus- lise salaluure aparaat peaaegu jälle otsast pääle, walmistades kvalifitseeritud majandus- liste salaagentide kaadri enamalt jaolt ohwitseridest. Tööd tehti pääasjalikult era- pooletutes maades salajaste sõjaagentuur- jaoskondade kaudu.

Riikide sisepoliitiline olukord omas sõja edasipidamiseks suure tähtsuse. Oli tar- wis olla täielikult orienteeritud oma waen- lase sisepoliitilise olukorra üle. Selleks tuli tundma õppida rahwamasside mee- leolu, iseäranis tööliste oma. Katsuti seda mee- leolu mitte ainult tundma õppida, waid oma agentide kaudu ka luua, ja see ei jää- nud mitte ilma tagajärgedeta, nagu meile esiteks Wenemaa ja pärast Saksamaa la- gunemine sellest tunnistust andsid. Et seda läbi wiia, oli jälle tarwis wastaw agentide aparaat luua, kes neid ülesandeid täita wõis. Agente tuli kõigekülgsest ette wal- mistada.

Salaluure teenistuses üldse tuli tarwi- dus ikka rohkem ohwitseri ära kasutada, sest praktika näitas, et ainult nende kaudu wõib saada ajakohaseid ja ustawaid tea- teid.

„Salaluure alal on kõik isikud kindlu- seta, pääle ohwitseri“, ütleb Saksa sala- luure organiseerija ilmasõjas, oberst Nicolai.

Salaluure tarwitas ilmasõjas suuremalt jaolt aastasadade ja aastatuhandate jook- sul sel alal tuntuid wõtteid. Kuid ka siin on edenemist olnud: on juure tul- nud uued wõtted ja tegutsemise wiisid, mida enne ei tarwitatud; ehk jälle on suu- renenud niisuguste wõtete arw, mida en- nemalt wahest harwa mõnel üksikul juh- tumisel tarwitati. Neid uuendusi tõi esile muudetud sõjapidamise wiis ja ikka roh- kem wäljaarenenud spionaashi wastu wõit- lemine.

Kõige tuttawam wõte salaluure alal, mida wanasti peaaegu alati tarwitati, oli agendi wäljasaatmine, kes erariides waen- lase frondist läbi hiilis ja sama teed mööda jälle tagasi tuli, kui teated olid kogutud.

Wabadusristi Kawalerid.

Major F. Tõnso.

Wabaduse Risti I liigi 3. järgu kawaler.

Ferdinand Tõnso sündis 2. dets. 1890 Tallinnas. Üldise hariduse saanud Tallinna linnakoolis, sõjaväelise — Gatshina lipnikkude koolis. Sõjateenistusse astus Tõnso 7. nov. 1912 2. Tallinna piirivahvate brigaadi, kust 1915. a. komandeeriti Gatshina lipnikkude kooli, mille lõpetas 12 märtsil 1916. Määrati esiteks teenistusse 262. tagawara pataljoni ja säält s. a. 18. mail Põhja väerinnale 70. Rjashki rügementi. 1917 a. 5. juunil tuli Tõnso leitnandi aukraadis üle 1. Eesti rügemendi ja määrati tagawara pataljoni 4. kompanii ülemaks. 1. Eesti rügemendi 1. pataljoni Muhus wangilangemise puhul nimetati kompanii rügemendi 4. kompaniiks ja saadeti Wiru maakonda elanikke Wene väeosade rüüstamise eest kaitsma. 29. märtsil 1918 a. ülendati Tõnso al.-kapteniks. Eesti väeosade demobilisatsiooni puhul lahkus Tõnso 5. apr. 1918 sõjateenistusest. Töötas selle järele omakaitse ja kaitseliidu organisatsioonides. Wabadussõja algul 1918 määrati Tõnso piirivalwe organiseerijaks ning 1. weebr. 1919 — rannawalwe ülemaks. Ümberformeerimise puhul määrati Tõnso 23. dets. 1919 — piirivalwe walitsuse ülema abiks, 15. apr. 1920. — 7. piiriküti pataljoni ülemaks, 1. jaan. 1921 — merejõudude rannawalwe osakonna ülemaks 12. jaan. 1920 a. ülendati Tõnso kapteniks. Uue piirivalwe formeerimisel määrati Tõnso piirivalwe Tallinna jaoskonna ülemaks. 24. weebr. 1924 a. ülendati ta majoriks. 26. apr. 1924 waliti Tõnso ohwitseride keskkogu juhatause liikmeks.

Pääle I liigi 3. järgu Wabaduse Risti on major Tõnsol weel Stanislause 3. järgu aumärk mõõkadega.

Kapten J. Kurwits.

Wabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Jaak Kurwits sündis 26. oktoobril 1893 Wõru maakonnas Koiola wallas. Üldise hariduse saanud Tartu linnakoolis, sõjaväelise — 1. Peterhofi lipnikkude koolis ja E. W. sõjakooli ohwitseride kursustel Ilmasõja ajal astus Kurwits 9. sept. 1915 sõjateenistusse ja määrati Ismailowi kaardiväe rügementi. Pääle õppe-komando lõpetamist komandeeriti Kurwits weebruari kuul 1916 a. 1. Peterhofi lipnikkude kooli, mille sama aasta 14. mail lõpetas. Määrati 58. tagawara rügemendi ja säält 2. aug. 1916 — 26. Mohilewi rügementi. Wõttis rügemendiga osa wõitlustest Wene-Austria väerinnal Gnälaja-Lipa, Rudka-Marinskaja ja Tarnopoli piirkondis. 14. weebr. 1917 ülendati Kurwits noorem-leitnandiks ja sama aasta 14. juunil — leitnandiks. Ohwitseride mobilisatsiooni puhul astus Kurwits 25. nov. teenistusse 1. jalgwäe rügementi Wabadussõjast wõttis Kurwits osa 9. dets. 1918 kuni 10. weebr. 1919 — 5. jal. rügemendi 6. kompanii wanema ohwitserina ja kompanii ülemana, pärast seda — 1. jalgwäe rügemendi 4. kompanii ülemana; sai lahingus Nisõi küla waldamisel, 10. weebr. 1919. haawata. 28. juunil 1919 ülendati Kurwits alamkapteniks. 8. aprillil 1920 määrati Kurwits 1. jalgwäe rügemendi õppekomando ülemaks, sama aasta 22. septembril — Wabariigi Sõjakooli kursuse ohwitseriks, 30. augustil 1922 — 1. diwiisi õppekompanii ülemaks. 24. webruaril 1923 ülendati Kurwits kapteniks. 1923 a. sügisel tegi sisseastumise eksami Wabariigi Kindralstaabi kursustele, kus praegu õppimas.

Pääle Wabaduse Risti II liigi 3. järgu on kapten Kurwits'il weel Wene Stanislause 3. järgu aumärk.

Kui teda waenlase frondil kätte saadi, siis nimetas ta ennast reisijaks, kauplejaks, sõjapõgenejaks j. n. e., kes omaste juure tagasi ruttab. Sel ajal tarwitati agentideks suuremalt osalt isikuid, kes pärit säält piirkonnast, kuhu neid ülesandega saadeti; seda tehti osalt seepärast, et nad endid hästi kohapääl mõistawad orienteerida, osalt jälle seepärast, et nende poolt ette toodud põhjendused wangisattumisel küllalt usaldust äratawad on Õige sagedasti waliti agentideks noorimehi ja tüdrukuid, kellest waenlane arwata ei wõinud, et nad spioonid on, ja kes oma olemise ja wälimuse läbi süüta inimese muljet awaldasid. Päälegi oldi arwamisel, et waenlane, sarnaseid spioone kätte saades, nende kohta mitte surmaotsust ei tarwita.

Sellel spioneerimise süsteemil on oma suured puudused, sest sõjaliselt ilma kogemusteta ja ettevalmistuseta isikud, pääle selle weel mitte küllalt ustawad, ei wasta nendele nõuetele, mis nüüd salaluure pääle pannakse.

Seda puudust kõrwaldati ilmasõjas sellega, et suurel hulgal tarwitusele wõeti salaluure otstarbeks sõjawäelasi, iseäranis ohwitseri, keda erariidesse pandi ja siis antud ülesande täitmiseks waenlase piirkonda saadeti, nagu ka seda ennemalt juba, iseäranis Wene-Jaapani sõjas, oli tehtud. Teine abinõu selle kõrwaldamiseks oli eraisikute kui ka sõjawäelaste ettevalmistamiseks salaluures sellekohaste koolide ja kursuste asutamine, kus spioneerimiseks tarwisminewat õpetust anti.

Positsioonisõda raskendas frondist läbi-pääsemist; sagedasti oli wõimata salaja üle minna ja tuli seda teha awalikult mõne wale ettekäände all. Ka wanal ajal oli seda ette tulnud, et sõdurid waenlase poole üle läksid kui maaäraandjad selleks, et säält teateid koguda. Ilmasõjas tarwitati seda wõtet õige palju. Ka läks wastastel pooltel korda harilikkude sõjawangide hulgast raha eest äraandjaid leida, kes oma maale tagasi pöörasid, kui wangist ärapõgenenud, kuid tõepoolest aga ainult selleks, et teateid kogudaja neid waenlasele edasi anda. Eelpooltoodud wõtted on kõik juba enam-wähem tuntud salaluure alal. Päril uus wõte ilmasõjas sel alal oli spioon-lendur, kes püüdis pääseda waenlase seljataha, lennates üle waenlase frondi. Niisuguseid juhtumisi oli ilmasõjas õige palju.

Ametlik Saksa sõjateadaanne 7. maist 1916 räägib:

„Prantslased teewad wahete-wahel katseid sõdureid, kes maad hästi tunnewad,

meie frondi taga lennumasinaga maha panna. Nende tegewuse siht on selge, sest nad kannawad enestega kaasas kirjatuisid ja ka lõhkeaineid. Meil on sagedasti kor-daläinud sarnaseid luurajaid kinni püüda. Et nad mundris olid, siis päästis see nende elu“.

2. aug. 1916 anti Mülhausenis ametlikult teada:

„Tõna lasti spioon David Bloch maha. Tema oli kui sõjawäeteenistuse kohustusline sakslane teenima astunud Prantsuse wäkke ja säält olles laskemoona wabrikus spioonile tarwisminewat ettevalmistust omandanud, mille järele teda lennukiga Saksa sõjategewuse piirkonda maha lasti, kus tema kui sakslane Saksa wägede seljataga erariides spioonina tegutses. Kohus mõistis teda äraandmise pärast surma“.

Pääle eelpool nimetud wiisil waenlase seljatagusse saadetud spioonide mängisid suurt osa salaluures allawõidetud maades oma riigi kasuks tema endised elanikud..

Nii teatas 30. oktoobril 1915 Saksa walitsus ametlikult:

„Meie poolt okkupeeritud Belgias ja Põhja-Prantsusmaal on jälle uued spionaashi ettewõtted awalikuks tehtud Belgias puudutab asi seekord õige laialdast organisatsiooni, kus kokku 21 inimest kätte saadi. Nad saatsid juba pikemat aega oma teateid üle Hollandi Prantsusmaale ja hakkasid septembri kuus raudteesid ja sildu lõhkuma; ühtlasi aitasid nemad ka sõjawäekohustuslisi isikuid salaja Belgiast Prantsusmaale minna. Kinniwõetute hulgas on ka neli naesterahvast“.

Sven Hedin kirjutab selle üle järgmiselt: „Nii õnnetu olukord kui see ka oli, et sõjategewus just Prantsuse pinnal arenes, pakkus see siiski omaltpoolt seda edu, et prantslased eraisikute, oma riigi alamate käest tähtsaid teateid Saksa sõjawäe tegewuse üle wõisid saada. Rahuliste elanikkude hulgas wõib kergemini ära peita päewal isikuid, kes siis öösel mitmesuguste signaalide ja märkide andmise abil oma wägedele sakslaste liikumist wõiwad teada anda. Kui mõni Saksa sõjawäe staap ehk ülemkomando mõnes maakohas aset on wõtnud, siis antakse see kokkulepitud signaalide läbi kohe prantslastele teada. Sellele järgnew äge suurtükitali kättenäidatud punkti pääle tunnistab, et signaalidest on aru saadud.“

Signaale antakse ka päewal, näituseks selle läbi, et talumees oma karja teatud

kohale ajab. Ainult järjest liikvel olemine võib sõjawägesid sellest hädaohust päästa“.

29. augustil 1916 ilmus Mülhausenis järgmine tüübiline teadaanne: „Maha lasti K. L., Elsass-Lothringi alam. Tema astus Prantsuse salaluure teenistusse ja müüs kolmekümne (30) marga eest oma isamaa ära.“

Liitlased tarwitasid salaluures ilmasõjas weel üht uut wõtet, mis seni täiesti tundmata oli ja mis selles seisis, et nende lendurid öösel Saksa frondi taga, toetudes elanikkude isamaa armastusele, Saksa wägede poolt okupeeritud maades kirjatuid punutud korwides laskesirmi abil maha lasksid, ühes juhatuskirjaga, kuidas leidja talitama pidi ja missuguste küsimuste pääle tema wastama.

Ühtlasi paluti tui leidjat ja teadete saatjat oma adressi teatada, et talle pärast teadete eest tasu wõiks maksta.

Sakslased omalt poolt aga määrasid ka niisuguste kirjatuide ülesleidjatele suure tasu, et seega liitlaste wõtet nurja ajada. Ja nende tuide rohkel arwul kättetoimetamine sakslastele näitas, kui wäga laialdaselt liitlased seda abinõu tarwitasid.

Selle liitlaste wõtte wastu tarwitasid sakslased omalt poolt wastuwõtet, mis selles seisis, et nad nende kätte toodud liitlaste tuid wale teadetega minema saatsid ja oma tuid asemele panid, mis siis liitlaste sõprade poolt antud teadetega sakslaste juure tulid, ja kui sinna teateandja adress juure oli lisatud, siis wõis teda kohe wastutusele wõtta ja kahjutaks teha.

Kuid liitlased said peagi sellest wastuwõttest teada ja nad soowitasid teadete andjatele oma õige nime asemel warjunime tarwitada.

Kogutud teadete edasitoimetamiseks tarwitati ilmasõjas mitmesuguseid wiise. Neid saadeti edasi küpsetud leibades, konnakarpides, piimanõude kahekordse põhja wahel j. n. e. Tuli ka ette, et taganemise juhtumistel ühenduse alalhoidmi-

seks, teadete saamiseks oma mahajäänud agentidelt, sala telefoni ja telegrafi liinid sisse seati, mida siis tarwitasid paigalejäänud agendid.

Omawahel sidepidamiseks tarwitasid spioonid järgmisi märke, näituseks: puust tükike koort wälja lõigatud ehk kaks kiwi teineteise pääle pandud pidid näitama, et agent õigel teel on. Maa pääle joonistatud ehk kiwi pääle kraabitud rist pidi lähedalolewat hädaohtu tähendama. Ringpunktiga keskel pidi ütlemata, et seltsimees on koju läinud. Andrease rist oli hoiatuseks seda teed mööda minemiseks.

Wäga iseloomulik wõte salaluures ilmasõjas oli asjaolu, et neutraal-maade ajalehtede kirjasaatjaid katsuti ära kasutada salaluure teenistuseks. Ka tehti sõduritele ülesandeks, wangi langemise korral tingimata oma aega ära kasutada salaluureks ja katsuda sellest kodumaale teateid saata.

Teadete kogumise kõrwale ilmus ilmasõjas weel iseäraline uus ülesanne salaagentidele ja spioonidele; see oli — waenlasele otsekohene kahjusünnitamine ka wäljaspool sõjategewuse piirkonda. See wiidi täide seeläbi, et waenlase agendid põlema süütasid tagawara ladud, aidad, wabrikud j. n. e. Olid ka katsed wiljapõldude põlema süütamiseks. Näituseks kutsusid Prantsuse agendid salakirjade kaudu oma sõjawange sabotaashile, põletamisele ja häwitamisele. Saadi kätte nende sõjawangidelt järgmise sisuga üleskutsed:

„Tehke kihutustööd talu ja mõisa tööliste juures, et nad seemnekartulite idud ära häwitaksid ja loomade seas taudi laiali laotaksid; wabrikute tööliste juures, et nad masinad ära rikuku.“

Ühe Prantsuse sõjawangi käest leiti sedel, mis wäikse kapsli sees temale kodust järele saadetud walge leiwa sisse oli mahutud ja milles seisis: „Häwitage wiljapõllud!“
J. J.

Inglise ohwitser.

Ohwitseride korpuse täiendamine.

Inglise ohwitseride korpus täiendub pääasjalikult kõrgematest seltskonna kihetidest. Wanad aadeli perekonnad nägid ja näewad ka praegu hää meelega oma nooremaid poegi ohwitseridena isamaa

teenistuses, kuna wanemad pojad harilikult isadelt pärandatud perekonna kolletesse asuma jääwad ehk parlamentaarsest tegewusest osa wõtawad.

Aktiiv-sõjawäe ohwitseride suurem hulk (85%) on sõjawäelise hariduse saanud

kahes sõjakoolis: Royal Military College's Sandhurst'is ja Royal Military Academy's Woolwich'is. Neis on kaheaastane õppekursus. Noored mehed, kellel on nõuetaw haridus (mitte alla keskkooli), wõiwad sinna kandideerida, läbi tehes enne katsed, mis korraldatakse kaks korda aastas. Wastuwõtmine sünnib katsete sooritamise edukuse järele. Sandhurst'i sõjakoolis walmistatakse ette jalg-, ratsa- ning transportwägede ohwitseri, kuna Woolwich'i koolist kahur- ning inseneriwäe ohwitseri wälja lastakse. Sõjas langenud ohwitseride poegadele antakse teatud eesõigused.

Osa aktiiv- sõjawäe ohwitseridest on pärit ülikoolidest (umbes 10%). Üliõpilased, kes nelja aasta jooksul on osa wõtnud sõjawäelistest kursustest n. n. Officers' Training Corps'uses (mille eesmärgiks on ette walmistada tagawara ohwitseri), omawad wõimaluse sisseastumiseks aktiiv-sõjawäkke, kus juures nad 20—25 aastased poissmehed peawad olema ning läbi tegema teatud katsed.

Ohwitseride aukraadi omandamine on samuti wõimaldatud ka lihtsõduritele, kuid selle kitsendusega, et nad, ohwitseri aukraadi omandades, ainult majanduslikele kohtadele, nagu kortermeistriteks ja n. e., määratud wõiwad saada. Nende arw ei ulata mitte üle 5%. Nende määramist riwikohtadele tuleb õige harwa ette. Nüüdsest pääle aga kawatsetakse allohwitseride ja lihtsõdurite õigusi laiendada ses mõttes, et neile ka riwiohwitseri aukraadi omandamist wõimaldatakse. Selleks taheti esialgu awada allohwitseride kooli umbes Prantsuse Saint-Maixent'i kooli eeskujul, kuid majanduslistel põhjustel loobuti kawatsusest. Küsimus lahendati nii, et iga wäeosa ülem wastawaid kandidaate üles seab, kes pääle eelkatse läbitemist wäeosas, wäeosa ülema wastutusel üheks aastaks Sandhurst'i komandeeritakse. Need n. n. ohwitser-aspirandid peawad olema 21—23 aastat wanad, poissmehed ning kolmeaastase riwiteenistuse staashiga. Wastuwõetawate arw määratakse tarwiduse kohaselt. 1922 aastal wõeti wastu 35 meest.

Tagawarawäe*) ohwitseride korpus koosneb erusse läinud ohwitseridest. Tagawarawäe ohwitseride aukraadi omandawad teataval tingimustel ka üliõpilased, kes Officers' Training Corps'use kursused läbi kuulanud.

*) Nagu teada, koosneb Inglise reguläärwägi: aktiiv- sõjawäest, tema tagawarast, mille eesmärk on mobilisatsiooni korral esimest täiendada kuni sõjakoosseisudeni, ning eritagawarawäest, mis on sõjawägede alaliseks täiendamise allikaks.

Eritagawarawäe ohwitseride korpuse kuuluwad aktiiv- sõjawäe ohwitserid ning Officers' Training Corps'use kursuste lõpetajad.

Territoriaal- sõjawäe ohwitseride korpuse täiendamise pääallikaks on Officers' Training Corps. Kuid sääl on olemas ka aktiiv sõjawäe ohwitseri. Territoriaal- sõjawäe iseäralduseks on asjaolu, et kõrgemate üksuste ülemateks (kuni pataljonini wälja arwatud) ainult aktiiv sõjawäe ohwitseri määratakse.

Ohwitseride ülendamise.

Jalg- ning ratsawäes sünnib ohwitseride ülendamine kuni kolonel-leitnandi aukraadini, wiimane ühes arwatud, rügemendi piirides, kuna koloneli aukraadist alates ülendamine wastawas wäeliigis üldine on. Mis puutub teistesse wäeliikidesse, siis on neis ülendamine üldine. Kuni kolonelleitnandi aukraadini (incl.) ülendatakse üldise wanuse järekorras, kus juures enne kapteni ja majori aukraadi omandamist wastawate katsete läbitemist nõutakse. Kolonel-leitnandi aukraadi ülendamise õigus omandatakse kolmekuulise staashi läbitemisega kõrgemate sõjawäelaste koolis Woking'is. Staashi lõpul saadab kooli ülem iga ohwitseri wõimete kohta sõjamineisteriumi salajased teated.

Auastme wäljateenimiseks on makswad järgmised aja normid:

Noorem-leitnandil leitnandiks kaks ehk kolm aastat.

Leitnandil kapteniks kuus ehk kaheksa aastat.

Kaptenil majoriks wiis ehk kuus aastat.

Majoril kolonel-leitnandiks kaks ehk kolm aastat.

Koloneli ja kindrali aukraad antakse wäljalaliku järele.

Kindralit feldmarshali auastmese ülendab kuningas oma äranägemise järele, kusjuures nende teenistuse wanus mingit osa ei mängi.

Teenistusse wõib jääda ainult kuni järgmiste wanusteni:

Diwiisi kindral (kindral-leitnant) kuni 67 aastani.

Brigaadi kindral (kindral-major) kuni 62 aastani.

Kolonel kuni 57 aastani.

Major kuni 50 aastani.

Kapten, leitnant ja noorem-leitnant kuni 45—48 aastani. Feldmarshalite kohta wanuse normid makswad ei ole.

Harilikult jõuab iga Inglise ohwitser kuni kolonel-leitnandi auastmeni.

Inglise ohwitseri seisukord.

Palka saavad: noorem-leitnant — £ 394; major — £ 768; kolonel-leitnant — £ 1.242; diiviisi kindral ehk marshal — £ 1.342 aastas.

Teenistus*) asumaades ei anna mingisuguseid teenistuslisi eesõigusi, kuid kaunis suurt materiaalseid kasu.

Ohwitser võib erusse minna päälle 15 aastast teenistust. Erus olewad ohwitserid leiavad kergesti teenistust oma asumaarikkal isamaal. Endiseid ohwitsere leidub kõrgeil ning wastutusrikkail kohtadel, nii tööstuse kui ka kaubanduse alal.

Majori pensioonist jätkub juba elamiseks. Kõige väiksem pensioon 15 aasta teenistuse eest on £ 150. Iga lisa-aasta päält maksetakse £ 15, ning wastawalt aukraadile veel teisi abirahasid.

Ümmarguselt wõetud ulatawad pensioonid järgmiste normideni:

Kaptenil ja leitnandil	£ 300.
Majoril	" 450.
Kolonel-leitnandil	" 600.
Diiviisi kindralil ja marshallil	" 1.400.

Ohwitseridele tehakse igasuguseid soodustusi oma üldhariduse arendamiseks. Neile wõimaldatakse ülikoolidesse sisseastumist,**) iseäranis tehnilistesse fakultetidesse, mis neile lõpetamise puhul, ka sõjawäe teenistusest lahkumise korral, mitmesuguseid wõimalusi annawad pärastises eraelus ühel ehk teisel alal wilunud jõududena töötada.

Muu seas olgu tähendatud, et sõjawäe raamatukogude arv õige suur on.

Samuti wõiwad ohwitserid astuda sarnastesse sõjateaduslistesse seltsidesse nagu „Royal United Service Institution“ ehk „United Service Institution of India“

Need seltsid annawad välja igasuguseid ajakirju. Iga kuu peetakse seltside keskasupaikades sõjateaduslikke koosolekuid.

Ohwitseri kutse ei piira sugugi tema poliitilisi õiguseid. Igal Briti sõjawäelasel on walimisõigus. Eraelus (muidugi ka

erariietes) võib ohwitser oma sotsiaalseid ideesid kas sõnas ehk kirjas awaldada, samuti on tal täieline wabadus oma poliitiliste waadete väljendamise suhtes.

Au ehk distsipliini wastu eksinud ohwitserid antakse n. n. sõjakohtu kätte. Karmimaks karistuseks on aukraadi ärawõtmine ja sõjawäest väljaheitmine.

Mis puutub ohwitseride korpuse wahkorda seltskonnaga, siis peab tähendama, et ohwitserist suurt lugu peetakse. Tema wiisakas kuid samal ajal iseteadlik ülesastumine on wõitnud terwe rahwa sümpaatiat. Temas nähtakse gentlemani selle sõna täies mõttes.

Pataljoni ja rügemendi ülematel on wäga laialdased õigused.

Reserw- ning territoriaalwägede ohwitserid kuulewad hää meelega, kui neid ka eraelus aastme järele nimetatakse.

Kuningas ning printsid, samuti ka kõigi teiste aristokraatlikkude suguwõsade liikmed, kuuluwad alati ohwitseride korpusesse. Kuninglik perekond püüab kõige lähemat wahkorda ohwitseride korpusega alal hoida, kas ülewaatustest osawõtmise ehk ohwitseride kasinodes külaskäimise j. m. näol.

Suur arv ohwitsere on adjutantidena kuninga juure attasheeritud.

Eluajal saawad kõrgemad juhid suurte aumärkide ning autasu osaliseks. Neile reserweeritakse igasugused kõrgemad kohad. Nii näiteks määrati admiral lord Jellicoe of Scafa Uue Meremaa kindral-kuberneriks; kindral lord Byng of Vimy kindral-kuberneriks Kanaadasse; feldmarshal Allenby — ülemkommissariks Egiptusse. Autasu said feldmarshaldid: lord Haig (£ 100.000), lord French (£ 50.000), lord Allenby, lord Plumer; kindralid lord Rawlinson, lord Byng, lord Horne j. t.

Surma korral maetakse neid Westminster'i abbaati ehk Püha-Pauluse katedraali.

K. M.

Jalgwäe relwistus wäljamaal.

(Pataljoni ülema Schulfort'i artikkel „Revue d'Infanterie's“ №№ 363 ja 364 1. dets. 1922 ja 1. jaan. 1923).

Autor annab lühikese ülewaate jalgwäe warustamise kohta tulirelwadega neljas

suurriigis: Inglismaal, Itaalias, Ühisriikides ja Saksamaal.

*) Ohwitserid saawad päälle selle veel riigi poolt korteri ehk korteriraha. Ülewal näidatud palgad käiwad naisemeeste kohta.

***) Seda küsimust käsitakse „Army Order's“ Nr. 323 — 1919.

Möödunud sõda määras ära järgmise jalgwäe relwistuse jaotuse:

A. Indiividuaal-tulirelwad — püssid, karabiinid, püstolid ja granaadid;

B. Kollektiiv-tulirelvad — auto-
maatpüssid, kerged kuulipildujad, rasked
kuulipildujad;

C. Kollektiiv-saaterelwad —
jalgwäe kahur, mitmekaliibrilised uhmer-
kahurid ja spetsiaal kuulipildujad.

Wastawalt sellele jaotusele waatleb autor
ka nüüdisaja relwistuse seisukorda.

A. Indiwiduaal-tulirelvad.

1. Püssid ja karabiinid Nende põhi-
omadused on igas riigis pea ühesugused.

Kaliiber — kõigub 6,5 mm. (Itaalia) ja
7,9 mm (Saksamaa) wahel. Püsside ras-
kus ligi 4 kg. ja karabiinide oma ligi 3 kg.
Inglise püss Lee Enfield 1903 a. mudel, ja
Ühisriikide Springfield 1903 a. mudel,
erinevad teistest lühema rauaga ning
wähema kaaluga.

Kuuli konstruktsioonil on suur mõju
laskeulatuse pääle. Kerged kuulid, nagu
Itaalia ehk Saksa („S“), distantsi suurene-
misega kaotawad oma algiiruse, miks
siis abisihtpunktiga ülewiske-tuleks kõlb-
matud on. Inglise kuul ja Prantsuse kuul
„D“ kui raskemad (kaaluwad ligi 12 gr.),
wõimaldawad niisugust laskmist.

Kõik riigid püüawad automaatpüsside
tarwitamisele üleminna ja on kindel, et
juba lähemas tulewikus sünnib sõjawägede
ümberelewistumine nende püssidega

2. Automaatpüstolid. Neil peab lähed-
datel kaugustel häa peatuswõime olema.
Raua juures ei pea see wõime 30 kg
wähem olema. Seda wõib kätte saada kas
kaliibri wõi algiiruse suurendamisega.
Esimene on ideaalselt läbiwiidud Ameerika
Colt püstolil, teine aga Saksa Mauser'il.

Kõige ajakohasemad püstolid on;

Inglise püstol Webley, kaliiber 11,5
mm., algiirus 457 mtr. sekundis, peatus-
wõime 10 mtr. rauast — 159 kgmtr.

Ameerika püstol Colt, kaliiber 11,25
mm., algiirus 246 mtr. sek., peatuswõime —
36 kg.

Saksa püstol Mauser, kaliiber 7,6 mm.,
algiirus 410 mtr. sek., peatuswõime —
47 kgmtr.

Saksa püstol Parabellum, mudel
1908 a. (lühike); kaliiber 9 mm., algiirus
330 mtr. sek., peatuswõime — 44 kgmtr.

Sõjaajal sakslased pikendasid nimetatud
püstoli rauda kuni 10 cm. ning lisasid
weel juure trummkasseti. Küllalt täpne
tuli kuni 800 mtr. Selle kauguse pääl
lõõb ta kuul Prantsuse teraskiiwrüst läbi.

3. Granaadid. Üldine tendents — tar-
witada wõimalikult kergeid, kuid sääl juures
ka küllalt wõimsaid käsigranaate. Kõik

praegused käsigranaatide tüübid on täiesti
rahuloldawad. Püssigranaate tarwitatakse
weel ainult Saksamaal.

B. Kollektiiv-tulirelvad.

1. Automaatpüssid ja kerged kuuli-
pildujad. Suurt wahet neil ei ole. Mõle-
mad peawad ühele inimesele kerged kanda
olema ning lähedatel ja keskmistel kau-
gustel täpset automaattuld andma. Üldi-
selt aga on nende wahe raskuses, padru-
nitega söötmisses ja laskekiiruses. Kuid
uuemates tüüpes kaob ka see wahe, nii
et nad nagu ühte sulawad.

Omandasid kuulsuse järgmised selle
liigi mudelid:

Ameerika automaatpüss Browning (mud.
1918 a.). Töötab püssi padrunitega, kalii-
ber 7,62 mm. Kassetid 20 ja 40 padruni
mahutusega. Kaalub ühes laetud kasse-
tiga 7,73 kg, maksimaalne laskekiirus
600 lasku minutis, praktiline — 170.

Temal on palju sarnadust püssiga,
ümberkäimine laskmisel õige kerge ja
lihtne. Puudused: oma kerguse tõttu läheb
ruttu tuliseks; osadeks jaotamise ja kokku-
panemise juures keeruline. Praegu Ameer-
ikas tehakse katseid uue Browning'u
süsteemilise automaatpüssiga (1921 a. mud.),
kus juures need puudused kõrwaldatakse.
Tema raskus 9,9 kg.

Inglismaal on tarwitusele wõetud kerge-
kuulipilduja Lewis. Trummkassett 47
padruni jacks. Tulekiirus kuni 750 lasku
minutis, aga praktiline — 150. Raskus
14 kg. Teda on wäga kerge ja lihtne
jagudeks lahutada ja kokku panna, kuid
mõned osad on õige õrnad, mille tõttu
nad ka tihti murduwad (tõukewedru).

Itaalia sõjawäes on tarwitusel kerge-
kuulipilduja „S. T. A.“, ehitatud Fiati wabri-
kus. Karbisarnane kassett mahutab 50
padrunit ja asub urwi all. Tulekiirus 190
lasku minutis. Laseb ainult automaatselt.
Üksikuid laske teha ei saa. Kuulipilduja
raskus ühes tuleneelajaga 10,7 kg., alus-
lafeti raskus 5,6 kg., koguraskus 16,3 kg.
Laetud kassett kaalub 1,625 kg.

Selle kuulipilduja wõrdlemisi suure
raskuse tõttu olid itaallased sunnitud sama-
tüübiliste tulirelwade kallal tööle asuma.
Praegu tehakse sääl katseid kergekuuli-
pilduja „Brixia“ga, mis ühes alusega
kaalub kõigest 12 kg. Kassett ühes 35
padruniga kaalub 1,5 kg.

Saksamaal on tarwitusel kerged kuuli-
pildujad: „Maxim 08—15“ ja „Maxim 08—18“.
Mõlemad on saadud raske „Maximi“ ker-
gendamise ja vähendamise teel. Pää-

wahe neis on selles, et mudeli „08—15“ raud jahutatakse weega ja kaalub 18,35 kg., kuna „08—18 jahutatakse õhuga ning kaalub 14,4 kg.

Sakslased pole rahul ei ühe ega ka teise oma kergekuulipilduja süsteemiga ja pääasjalikult just nende raskuse tõttu — kandmiseks kulub vähemalt kaks inimest.

Seepärast tahetakse sääl niisugust uut k. kuulipildujat luua, mis oleks hästi

lihtne ja ühele inimesele kergesti kantaw. Kawatsetawa k. kuulipilduja kassett oleks laetataw 100 padrunga ja tulekiirus 10 las-ku sekundis.

Niisuguse kuulipilduja konstrueemiseks Saksa insenerid kawatsewad ära kasutada lukusüsteemi, mis lasu jõule ainult enda massi inertsiga wastu hoiab, nagu see püstol-kuulipildujas läbiwiidud. (Järgn.)

Sergei Leets.

Tallinna garnisoni murdmaa jooks pühapäewal, 4. mail 1924.

Tallinna garnisoni spordikomisjon korraldas 4. mail s. a. garnisoni wäeosade jaoks murdmaa jooksu. Kena kewadine ilm aitas märksa kaasa wõistlejatele hää meelega loomiseks. Kau-

kilomeetrit, mis Tondilt W. S. „Spord'i“ aeda saab, ei ole just pikk maa kergetes spordi riietes, kuid siiski küllaldane warasel kewadel, kui puuduwad wõimalused treenerimiseks.

Murdmaa jooksust osawõtjad stardis.

nis oli näha 150—200 liikmelist wõistlejate pere ümberriietumas Tondil kadettide kasiino naabruses metsa sälgas. Pääksepaisteline päew wõimaldas selle juures esimese päikesewanni wõtmist. Wõistlejad mitmesugustes spordiriietes, orkestri helide saatel, mida wõimaldas wõistlust päältwaataja Sõjawaie ühendatud õppeasutuste ülem, sammusid stardile, mis oli ette nähtud suurtüki ladude piirkonnas.

Kohtadele tulid:

1. Noorem allohw.	Ernst Rebas, 10. jal. rüg., 22,32,8.
2. „ „	Eduard Pappa, M. ekip., 22,45,5.
3. „ „	Wassili Jõeäär, 10. jal. rüg. 22,52,1.
4. Noor	Elmar Laur, Sw. ühend. õp. 23,11,3.
5. W. jung	A. Arnemann, M.-r. „Lennuk“.
6. Noor	Arnold Strunt, Sidepataljon.
7. „	Ants Aru, Sw. ühend. õpeasut.
8. Kadett	Karl Talbach, Sw. ühend. õpeas.

Moment murdmaa jooksult.

Suurepärane pilt awanes waatlejale kõrge künka tipust wõistlejate lahtilaskmise momendil. Kohtuniku poolt lastud paugu järele tormab kirju wõistlejate pere seda maad alla heitma, mis wõistluse eesmärgiks on. Orkestri helid, mis neid sõbralikult saadawad, ergutawad kiirusele. 5—6

9. Tagaw.	Alfred Maasik, 10. jalgw. rüg.
10. Wanem allohw.	Johannes Woll, Sw. ühend. õp.
11. Noor	Hugo Karro, Sw. ühend. õpeas.
12. Kadett	Woldemar Mats, Sw. ühend. õp.
13. Tagaw.	Albert Reichenbach, 10. jalgw. rüg.
14. Reamees	Oskar Ertis, Harjumaak. ja K. L.

15. Noor Matwei Soop, 10. jalgw. rügem.
 16. „ Oskar Sallmann, 10. jalgw. rüg.
 17. „ Aleks. Rundstök, 10. jalgw. rüg.
 18. Weltweebel Karl Oronok, Sw. ühend. õpeas.
 19. Noor Eduard Hagejärw, Sw. ühend. õp.
 20. „ Edgar Allik, 10. jalgwäe rügem.

Punkte omandasid:

- 1) Sw. ühendatud õpeasutused — 79 punkti
 2) 10 jalgwäe rügement — 74 p., 3) Merewägi — 35 p., 4) inseneriwägi — 15 p., 5) Harjumaakonna rahwäe ülema kompanii — 7 p.

Seega wõitsid jooksu kogusummas punktide arwuga Sõjawäe ühendatud õpeasutused.

Esimestele 20 kohale jõudjatele jagati välja mitmesugused sportimiseks tarwis minewad asjad, nagu: jooksingad naeltega, wõimlemise kingad, wõimlemise särgid ja püksid. Rebas sai kuju.

Kõik wõistlejad paistsid pääle wõistluse wõrdlemisi wärsked. Meeleolu oli ülew.

Kuid ei saa ära märkimata jätta, et wõistlejaid ei wõtnud wastu orkester, nagu oli kawatsetud.

Tallinna garnisonis on kaks orkestrit: Sõjawäe staabi ja merejõudude oma. Wõistlustele saadetakse harilikult 10—12 mehelist orkestrid. Kahest suurest wõib moodustada niisuguseid 5—6. Raske on oletada, et kõik 6 orkestrid olid kinni. Seda

rohkem, et spordikomisjon nõudmise orkestri saamiseks juba 30. aprillil kirjalikult sisse andis. Niisugused nähtused on korduad.

5. apr. s. a. ilmus merejõudude orkester wõimlemise-wehklemise wõistlustele paari tunni hiljaks jäämisega ja mitte küllalt karske meeskonnaga.

Spordiliikumine kaitsewäes on nii kui nii kamitsas, aga kui talle tahetakse igal sammul takistusi teha, siis on ta mõistetud veel suuremale kiratsemisele. Selle eest oleme siis tänu wõlgu neile, kes spordiliikumisele tõkkeid teewad.

Kui orkestrid mängiwad eraseltsidele ja iskutele, ehk küll tasu eest, siis peawad nad seda rohkem mängima sõjawäelastele. Kaitsewäe orkestrid ei ole mitte erasikute, waid sõjawäelaste nõuete rahuldamiseks. Ka kaitsewägi ei ole mitte orkestrite jaoks, waid orkestrid on kaitsewäe jaoks.

Rääkimata sellest, et orkestrite meeskond on asetatud teenistuse mõttes paremasse seisukorda, teiste kaitsewäelastega wõrreldes, on muusikandid ka aineliselt hästi kindlustatud: saawad osa sissetulekust omale.

See peaks kohustama neid teiste kaitsewäelaste wastu, kes raskemates tingimistes töötawad, iseäranis wastutuleliku olema.

Ei oleks pidanud raskena tunduma ilmuda kell 10.30 Spordi platsile ja sääl pool tundi mängida.

Ametlikud teated.

Nimetakse: Sõjawäe warustuswalitsuse sõjariistade osakonna juhataja kohuste täitja meriwäe leitnant Alfred Kuusmann — sama walitsuse tehnika osakonna insener-elektriku kohuste täitjaks, arwates 1. maist s. a.

Wiiakse üle teenistusse: Noorem-leitnant Georg Muldau 1. soomusrongide rügemendist — I diiwisi suurtükiwäkke, arwates 1. maist s. a. Noorem-leitnant Woldemar Salmann 1. jalgwäe rügemendist — Auto-tankide diiwisjoni, arwates 1. maist s. a. Kapten Andres Waher 7. jalgwäe rügemendist — Sõjawäe ringkonnannakohustusse, arwates 15. aprillist s. a. Noorem-leitnant Jakob Ernits Sakala jalgwäe rügemendist — III diiwisi staapi, arwates 1. maist s. a. Noorem-leitnant Peeter Lerionow pioneer-pataljonist — 6. jalgwäe rügemendi, arwates 15. maist s. a.

Arwatakse reserwi: Registreerimisele ilmunud kindralstaabi kindral-major Otto Krusenstiern, arwates 18. dets. m. a. Registreerimisele ilmunud lipnik Jaak Arusson, arwates 14. webruarist s. a.

Registreerimisele ilmunud lipnik Harry Ojasuu, arwates 28. weebr. s. a. Registreerimisele ilmunud arst Herbert Klemens, arwates 19. webruarist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Scholem Kropmann, arwates 19. weebr. s. a. Registreerimisele ilmunud arst Johann Martinson, arwates 24. märtsist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Ernst Kemmerer, arwates 14. aprillist s. a. Registreerimisele ilmunud farmatsöit Julius Sander, arwates 24. märts s. a.

Arwatakse erusse: Registreerimisele ilmunud leitnant Johannes Sepp — Tallinna sõjawäe haigem. arstl. komisjoni otsusel, arwates 10. märts. s. a. Sõjawäe ametniku asetäitja Artur Kokk reserwist — Tallinna sõjawäe haigemaja arstlise komisjoni otsusel, arwates 19. apr. s. a.

Ülikooli nõukogu poolt farmaatsia doktori astmes kinnitatud: Reserwi sõjawäe ametnik Hans Metsapa arwestatakse farmaatsia doktorina.

Kustutakse farmatsöitide nimekirjast: Farmatsöit Johann Reinojaam, I diiwisi laatsaretist — kes 15. apr. s. a. surnud, arwates samast kuupäewast.

Meriwäelised teated välisriikidest.

Inglismaa.

Inglise admiraliteedi uemad käsukirjad rõhutawad ujumise oskuse tarwidust merewäes. Ujumise osawus meriwäes on madalam, wõrreldes seda eelsõjaaegsega. Mitmete ohwitseridele ja paljudele madrustele, kes oma ujumise oskuse teiste meriwäes nõuetawate teadmistega ühel kõrgusel hoidmiseks midagi ära pole teinud, pannakse südame pääle, mitte nii „iseteawad“ olla, waid

endid ujumises praktiseerida, sest see kaswatab neis usku oma wõimiste sisse ennast päästa wõimaliku mereõnnetuse puhul ja nad ei saa ka saatuslikuks oma oskamatusesega tublidele ujujatele, kes neid päästma töttawad.

Ujumise osawuse kindlakstegemiseks merewäes on kästud katseid korraldada. Eestkätt tulewad lähemal ajal katsete alla need merewäelased, kelle teenistuslehtedes on märgitud „wõib ujuda“. Kes neid katseid läbi teha ei suuda, neile

tuleb ujumist õpetada, kuni nad ujumise selgeks saavad, ja selle kohta wastaw märkus teenistuslehte sisse kanda.

Enne ilmasõda oli ujumise õpetus tähtsaks aineks Inglise noortele merewäkke astujatele. Senine seisukord ujumise osawuse puudlikkuses oli ilmasõjast tingitud. Nüüd on merewäelaste õpetamisega juba eelsõjaaegsele kõrgusele jõutud.

Sunduslised ujumiskatsed seisawad selles, et igal merewäelasel ja jungil tuleb kergetes päälisriideis ära ujuda 120 jala pikkune kaugus ja selle järele peawad nad wõima 3 minutit end wee pääl hoida. Esialgsed ajutised katsed wiiakse läbi ujumissaunades ehk kusagil madalas wees, kuna pääkatsed lahtisel merel tulewad läbi teha, kus

juures kaugus ja aeg samasugune on kui esialgsel katsetel.

— Mereministri hra L. Amery teadete järele on ilmasõja waherahu tegemisest arwates kuni läinud aasta esimese weerandi lõpuni sõjalaewastiku koosseisust wälja arwatud ja lammutatud 35 lahinglaewa ja lahingristlejat, kokku 550.000 tonnilise wee wäljasurwe wõimega; 83 ristlejat — 520.000 tonni; 280 destrojert; 95 torpeedolaewa; 101 weelust paati ja 240 wäheha tähtsusega sõjalaewa, wee wälja-surwa wõimega kokku 1.600.000 tonni. Pooleli ehitatud ja teisi wähemaid sõja- ja abilaewu on lammutatud 270.000 tonni suuruses. Kogu äralammutatud wõitluslaewade üldsuurus ulatas sel ajal üle 2.000.000 tonni. Merewäe meeskonda on wähenatud 20.000 ohwitseri ja mehe wõrra.

Küsimused ja kostused.

Küsimus № 15. Olen kui tagawarawäeline sõjawäelise ettevalmistuse omandamiseks tegewasse teenistusse kutsutud, kuhu kuni 10. maini s. a. pean jääma. Kuid meie kompaniis (töökompaniis, riwitutel) on õpeaeg lühem ja lõpeb 5. apr., nagu kompanii ülem teatas. Kuna tagawarawäelised nii sellekohase seaduse kui ka end. sõjaministri Anderkopp'i seletuse järele (Riigikogus seaduse arutusel) ainult sõjawäelise ettevalmistuse saamiseks teenistusse wõetakse, siis — kas meid teenistusest mitte ei wabastata, kui õppus läbi on, s. o. 5. apr. s. a.? Sest pääle sõda järgnevat tegewust töökompaniis — hobuse kutsar olles wõi muud mustatööd tehes — ei saa ju „sõjawäeliseks ettevalmistuseks“ lugeda Tagawarawäelane.

Wastus. Ei saa wabastada, sest majanduslikud tööd wäeosa sisemises elus on ka sõjaajal mõõda pääsemata tarwilikud, järjekult ka nendes harjutamine sõjaline ettevalmistus Riwitud ongi sõjaajal „mustatöötajad“, sest riwituteks tunnistatakse isikud, kes lahingutegewuseks kõlbmatud.

Küsimus № 16. Kas on ajateenijatel kaitsewäelastel luba pikki juukseid kaswatada, enne tagawarawäkke laskmist? A. E.

Wastus. Ei ole.

Küsimus № 17. Kas võib üleajateenija sõdur kes on päewakäsuga kinnitatud wanemaks kirjutajaks, wanemaks aidameheks wõi warahoidjaks allohwitseri aumärke kanda, ilma et teda oleks allohwitseriks ühendatud? A. K.

Wastus. Ei wõi. §

Küsimused №№ 18, 19, 20: 1) Kui suur peab olema üleajateenija (weltweebli) tuba pöranda pinna järele?

2) Kui kompanii weltweebel on naisemees, kas on tal õigus saada kasarmus wastawat korterit wõi tuba?

3) Kui kompanii weltweebel elab wäljaspool kasarmu piirkonda (erakorteris), mitu tundi on siis tööpäewa pikkus?

Wastused: 1) Ei ole eraldi ette nähtud, kuid igatahes mitte wähem kui ajateenijale sõdurile ettenähtud ruumiala.

2) Seaduslikku alust nõudmiseks ei ole.

3) Riwis teeniwale sõjawäelasele ei ole tööpäewa pikkus ette nähtud, waid ta on wastutaw kogu aeg temale alluwa osa eest. Üleajateenijal on õigus, jäädes kõik aeg siiski alluwa osa tegewuse eest täielikult wastuwaks, kasarmust lahkudes jätta omale asetäitja S. M. käsukirja 1924, № 88 piirides („Sõdur“ 1924, № 9).

Loengud. Sport. Piduõhtud.

Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu’s“: Lau-päewal, 10. mail, kell 20— $\frac{1}{2}$, 10-da jalgwäe rügemendi tagawarawäelaste lahkumise pidu-õhtu.

Pühapäewal, 11. mail kell 20— $\frac{1}{2}$, Inwaliidide päewa korraldawa komisjoni poolt inwaliidide toetamiseks toimepandaw pidu (inwaliitide päewal).

Esmaspäewal, 12 mail, kell 19—20, kolonel A. Simon'i loeng: „Suwised õppused ja mõned näpunäited selle kohta korjatud kogemuste põhjal“.

Teisipäewal, 13. mail, kell 19—20.30, wõimlemise õhtu.

Neljapäewal, 15. mail, kell 19—20.30, wõimlemise õhtu.

Reedel, 16. mail, kell 19—20, maadeteaduse õpetaja J. Lukats'i loeng: „Austraalia elu ja loodus“ udupiltidega.

Lau-päewal, 17. mail, kell 20— $\frac{1}{2}$, Sõdurite Kodu poolt korraldataw kontsert tantsu-õhtu sõjawäe orkestri saatel.

Pühapäewal, 18. mail, kell 20.30— $\frac{1}{2}$, Sõdurite Kodu poolt korraldataw kontsert tantsu-õhtu sõjawäe orkestri saatel.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg

Wäljaandja: Kindralstaap.